

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26E JAARGANG

WOENSDAG 26 FEBRUARI 1941

No. 1310

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans, P. Liefjink, N. J. Polak, J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408 (ten name van
„Economisch-Statistische Berichten”).

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk
is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht,
franco p. p. in Nederland f 20.— per jaar. Buitenland en
koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk
nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van
elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en
leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen
het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere
publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Redactie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's
f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.
Administratie van advertenties: Nijgh en van Duijck N. V.,
Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Post-
chèque- en girorekening Nr. 145192. Adres te Rotterdam:
Erasmushuis, Tel. Nr. 31696.

INHOUD.

	Blz.
De regeling der hypotheekrenten door Ch. Glasz.	150
Een Raad van Bestuur in Arbeidszaken door Mr. B. C. Slotemaker.	151
De Engelsche Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 door Mr. Dr. F. E. Schmey	154
De Rijksmiddelen over Januari 1941	157
Ingezonden stukken.	
Het Besluit op de materiele oorlogsschaden door Dr. Ir. H. G. van Beusekom, met Naschrift van L. A. H. Enthoven.	158
Maandcijfers.	
Overzicht van den stand van de Rijksmiddelen.	159
Statistieken.	
Geld- en Wisselkoersen — Bankstaten	160

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt was, zooals verwacht kon worden, deze
week nog uitermate stil. Hoewel de storting op de Staats-
leening achter den rug is, kan men intusschen geenszins
zeggen, dat de invloed van de consolidatie-operatie reeds
geheel is uitgewerkt. Integendeel moet worden aange-
nomen, dat er nog geruime tijd noodig zal zijn, voordat
van een nieuwen evenwichtstoestand kan worden ge-
sproken.

In de eerste plaats zullen nl. banken en andere finan-
cieele instellingen, die bij de centrale bank gelden hebben
opgenomen om de storting te kunnen bewerkstelligen,
er naar streven deze middelen alsnog uit het bedrijf vrij
te maken. Uit dezen hoofde is dus te verwachten, dat
de aflossing van het in den eerstkomenden tijd vervallen-
de schatkistpapier althans ten deele niet met nieuwe
plaatsing op de markt gepaard zal kunnen gaan, zoodat
nieuw papier bij De Nederlandsche Bank zal moeten
worden ondergebracht. Voor zoover het thans loopende
papier reeds door houders bij De Nederlandsche Bank
werd geherdisconteerd, zal deze verschuiving zich auto-
matisch voltrekken; voor zoover beleeningen werden
opgenomen, zal een neiging tot aflossen van die posten
te constateeren zijn, hetgeen evenzeer tot uiting zal
komen in een verminderd absorptievermogen van de
markt voor nieuwe promessen. Reeds de jongste week-
staat toont een aanzienlijke vermindering der beleeningen,
n.l. met ruim 50 miljoen en een bijna even groote
dispositie door het Rijk bij de centrale bank, waardoor
's Rijks creditsaldo van 32 miljoen tot een voorschot
van 15 miljoen omsloeg. Vervolgens moet worden afge-
wacht, hoe zich in de komende weken de biljettencir-
culatie (die in vergelijking tot de vorige week reeds weer
met 5 miljoen gulden is toegenomen) en de post „saldi
van anderen” — welke laatste thans tot een abnormaal
laag pijl is gedaald — zullen bewegen.

Van de ontwikkeling der genoemde factoren zal het
ook afhangen, hoe de verhouding van de schatkist tot
de centrale bank zich verder zal ontwikkelen. In dit
opzicht heerscht nogal eens misverstand. Velen zijn nl.
van meening, dat bij consolidatie van vlottende schuld
in de eerste plaats vermindering van het rechtstreeks bij
De Nederlandsche Bank geplaatste schatkistpapier kan
en zal plaats hebben. Tegenover deze opvatting is het
goed er op te wijzen, dat een consolidatie-operatie in de
verhouding geldmarkt — centrale bank (en dus ook in
het bedrag van het rechtstreeks bij de bank geplaatste
schatkistpapier) slechts wijziging kan brengen, indien
en voor zoover een of meer der overige posten van den
bankstaat — met name de biljetten-circulatie, de „saldi
van anderen”, de beleeningen bij de centrale bank en
eventueel de „diverse rekeningen” — door deze operatie
rechtstreeks worden beïnvloed.

Op de obligatiemarkt was de stemming over het algemeen
niet veel veranderd. Tegen het einde van de week lag de
nieuwe leening nogal gedrukt, zoodat de notering daalde
tot beneden 97 pCt. Onder invloed van deze verdere
reactie van de nieuwe leening waren ook de oude leeningen
in de tweede helft van de week wat gedrukt. Op de aan-
deelenmarkt was de stem ming over het geheel genomen
evenmin gunstig, waarbij de flauwe houding van de New-
Yorksche beurs mede haar invloed deed gelden.

DE REGELING DER HYPOTHEEKRENTEN.

Het verbod de huurprijzen te verhoogen, hetwelk in het Huurprijbesluit 1940 is vervat, bracht onder meer als consequentie mede, dat eenige overheidsbemoeiing met de rentetarieven voor hypothecaire leeningen niet achterwege kon blijven, inzonderheid in dien zin, dat een verhooging dezer tarieven voortaan niet meer toegelaten zou zijn.

De regeling dezer aangelegenheid in het Besluit ter voorkoming van opdrijving van hypotheekrenten kan als volgt worden samengevat:

1. De rentetarieven der op 9 Mei 1940 bestaande leeningen kunnen worden gehandhaafd; continuatie dezer leeningen tegen een hogere rente dan die, waartegen de leeningen op 9 Mei 1940 volgens overeenkomst daadwerkelijk liepen, is zonder toestemming van den Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën niet toegestaan.

2. Nieuwe hypothecaire geldleeningen mogen slechts worden aangegaan tegen rentepercentages, welke niet hoger zijn dan die op 9 Mei 1940 voor soortgelijke leeningen algemeen geldend waren.

De Secretaris-Generaal stelt vast, welke percentages op den genoemden datum als algemeen geldend dienen te worden beschouwd.

1. De handhaving van de rentetarieven der op 9 Mei 1940 bestaande leeningen.

Het aanvaarden van den op 9 Mei bestaanden toestand is van groot belang. Het beteekent niets minder dan het geven van een volledige sanctie aan de prijsvorming op de hypotheekmarkt in de voorafgaande jaren, zooals deze resultaten zich op 9 Mei 1940 aan ons voordeden. Men mag deze aanvaarding van de rentevoeten der verscheidene honderdduizenden hypotheeken, waarvan het totaalbedrag wellicht vier à vijf milliard belooft, beschouwen als de erkenning, dat de prijsvorming op het terrein van het hypothecair crediet hier te lande op gezonde wijze heeft plaats gevonden en dat deze rentevoeten ook in het kader van de huidige prijzenpolitiek kunnen worden aanvaard.

In dit opzicht verschilt de hier besproken regeling principieel van die, welke, in overeenstemming met de destijds gevolgde aanpassingspolitiek, in de ontwerpen van de Wet tot verlaging van vaste lasten 1935 en van de Crisislandbouwhypotheekwet 1935 werd voorgesteld. In beide ontwerpen, welke in 1936 werden ingetrokken, waren ook de rentevoeten der bestaande leeningen aan wijzigingen onderhevig. In het eerste ontwerp, betrekking hebbende op de niet-agrarische hypotheeken, werd de maximum-rentevoet voor alle bestaande leeningen op 4½ pCt. gesteld; in het tweede ontwerp hadden de in te stellen kamers voor crisislandbouwzaken het recht binnen zekere grenzen renteverlaging voor hypotheeken toe te staan.

Het thans ingenomen positieve standpunt ten opzichte van de rentevergoeding krachtens de bestaande contracten komt ons voor aanvaardbaar te zijn. Kapitaal voor belegging in hypotheeken is in de jaren, die achter ons liggen, welhaast steeds in ruime of althans voldoende mate ter beschikking gesteld, terwijl het zeer groote aantal concurrerende geldgevers, waarvan slechts enkele categorieën, en dan nog welgeens straf, georganiseerd waren, heeft medegebracht, dat monopolistische of monopolioïde invloeden van de zijde van het aanbod van kapitaal zich nagenoeg niet konden doen gelden. Uitzonderingen op dezen algemeenen regel zijn gedurende korten tijd, bijvoorbeeld na het loslaten van den gouden standaard door Engeland in 1931, toen het aanbod van kapitaal niet voldoende was om aan de behoeften van den woningbouw tegemoet te komen, wel voorgekomen; doch dergelijke tijdelijke stagnaties, evenmin als de omstandigheid, dat het voor bepaalde onderpanden of in enkele gebieden niet altijd gemakkelijk is

geweest om op redelijke voorwaarden aan kapitaal te komen, hebben toch het bevredigende aspect, dat de hypotheekmarkt, voor zooveel de voorziening van de vraag door het aanbod betreft, nu reeds sedert jaren heeft getoond, niet belangrijk beïnvloed.

De aanvaarding van de op 9 Mei 1940 voor de bestaande leeningen van kracht zijnde rentepercentages is consequent geschied, in dien zin, dat partijen het recht hebben deze leeningen tot den volgens overeenkomst bestaanden rentevoet te verlengen, zelfs al zou in bepaalde gevallen die rentevoet hoger zijn dan de rentepercentages, die voor nieuw af te sluiten soortgelijke leeningen zijn toegelaten. Niets verhindert hen uiteraard om de continuatie der leeningen tot een lagere rente te bewerkstelligen, en zolang voldoende kapitaal voor belegging in hypotheeken ter beschikking kan worden gesteld, blijft voor de debiteuren met behoorlijke posten, die een hogere rente betalen dan voor nieuwe posten op het tijdstip van verlenging betaald wordt, de mogelijkheid bestaan om bij continuatie een lagere rente te bereiken.

Anders is het met den crediteur, die zijn kapitaal in de achter ons liggende periode tegen een lagere rente heeft uitgezet dan die, welke op het tijdstip, dat de continuatie aan de orde is, door hem zou kunnen worden bedongen. Het is niet toegestaan een dergelijke leening te verlengen voor een rentetype hoger dan voor het contract op 9 Mei gold. Vele crediteuren, die in den tijd van het overmatige kapitaal aanbod, welke aan het uitbreken van de vijandelikheden in Europa voorafging, genoopt waren hun kapitaal tegen een ongekend lage rente uit te zetten, zullen met gemengde gevoelens van dezen maatregel kennis hebben genomen. Immers onaannemelijk is, dat zij beoogd hebben zich aan de lage rente, die zij in verband met de marktverhoudingen dienden te aanvaarden, te binden voor een langeren tijd dan zij inderdaad contractueel gebonden hebben.

Het wil ons voorkomen, dat het niet redelijk zou zijn — inzonderheid in die gevallen, waarin de debiteuren op niet gerechtvaardigde wijze voordeel zouden genieten van een dergelijke bestendinging van lage rentepercentages — den crediteuren den weg naar een rentevergoeding, die in overeenstemming is met de marktrente ten tijde van de continuatie, te versperren. Wij mogen vertrouwen, dat in dergelijke gevallen, die zich vooral in de komende jaren, wanneer de vijfjarige contracten uit den tijd van de lage rente expireeren, zullen voordoen, van de bevoegdheid van den Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën om uitzonderingen toe te staan een passend gebruik zal worden gemaakt.

2. De rentepercentages voor nieuwe leeningen.

Sedert Mei van het vorige jaar is de hypotheekrente niet onbelangrijk gedaald, en het ligt dus voor de hand; dat de geoorloofde percentages, die het Departement van Financiën, op basis van hetgeen op 9 Mei 1940 algemeen geldend was, zal vaststellen, niet een breidel aan het afsluiten van hypotheeken zullen aanleggen.

Inmiddels levert het vaststellen van deze percentages moeilijkheden op. Verschillen in hypotheekrente bestaan in de eerste plaats als gevolg van de uiteenlopende kwaliteiten der posten. Zoo speelt, naast de overwaarde, de hoedanigheid der onderpanden — of de hypotheek bijvoorbeeld woonhuizen, bedrijfspanden — of de landerijen betreft — alsmede de vraag, of hetgeen ter onderzetting aangeboden wordt als courant wordt beschouwd, een belangrijke rol.

Het uiteenloopen der rentetarieven der geldgevers kan dan ook ten deele door deze kwaliteitsverschillen der door hen aanvaarde hypotheeken worden verklaard. Bovendien plegen de hypotheekrenten in de onderscheiden deelen van ons land — ook bij overeenstemming ten aanzien van de kwaliteiten der posten — niet onbelangrijk te verschillen.

Het is in het licht hiervan begrijpelijk, dat het zeer bezwaarlijk is in een publicatie omtrent rentepercentages, die voortaan als maxima zullen moeten gelden, — het Besluit voorziet in de mogelijkheid van een dergelijke publicatie in de Nederlandsche Staatscourant — al deze onderscheidingen, die de practijk der hypothecaire credietverleening sinds lang kent, tot hun recht te doen komen. Met erkenning van dit bezwaar heeft men er dan ook de voorkeur aan gegeven deze publicatie achterwege te laten en een soepel vergunningsstelsel in te voeren, door aan hen, die op de hypotheekmarkt als geldgevers optreden, „algemeene verklaringen van geen bezwaar” uit te reiken. Voor de zeer talrijke particuliere geldgevers, die men uiteraard niet alle van een dergelijke verklaring kan voorzien, treedt hiervoor de verklaring, welke in het bezit is van den notaris, te wiens overstaan de acte gepasseerd wordt, in de plaats. De verklaringen van geen bezwaar zijn afgegeven naar aanleiding van opgaven van de verschillende geldgevers en notarissen omtrent de rente, waarvoor nieuwe, nog af te sluiten, hypotheek tot stand zouden moeten komen. In deze opgaven, welke zijn verzameld door bemiddeling van verschillende organisaties, zooals het „Overleg in Beleggingszaken”, de Nederlandsche Vereeniging ter Bevordering van het Levensverzekeringswezen, den Nederlandschen Spaarbankbond en de Broederschap der Notarissen in Nederland, werd onderscheid gemaakt naar de rangorde der hypotheek, alsmede naar de omstandigheid of de hypotheek gebouwde dan wel ongebouwde eigendommen betrof.

Voor zoover de in deze opgaven vermelde, ongeveer in het begin van Januari 1941 geldende, rentetypen strookten met hetgeen door het Departement van Financiën met betrekking tot het peil, dat op 9 Mei 1940 gold, was aangenomen, werd de verklaring van geen bezwaar afgegeven. In verband met de daling der rente tusschen Mei 1940 en Januari 1941 is het begrijpelijk, dat slechts in weinig gevallen de uitreiking van bedoelde verklaring niet zonder meer kon plaats vinden.

Thans zijn dus practisch alle beroepsbeleggers en notariskantoren in het bezit van een opgave omtrent de rentepercentages, waarvoor zij transacties kunnen afsluiten, welke percentages vrijwel steeds overeenstemmen met die, welke door hen werden opgegeven.

Deze regeling schept een op het eerste gezicht ietwat merkwaardige situatie, indien men de verhouding van de geldgevers onderling beziet. Aangezien, zooals begrijpelijk is, hun opgaven ten aanzien van de hoogte der rente meermalen niet met elkaar overeenstemden, en door het Departement van Financiën aan een ieder verklaringen zijn uitgegeeft, zoolang de opgegeven renten met de inzichten van dit Departement omtrent den toestand op 9 Mei niet divergeerden, loopen meermalen ook de maximumpercentages, waarvoor zaken mogen worden gedaan, uiteen. Het kan dus zeer goed voorkomen, dat de spaarbank te A. het recht heeft een hogere rente te bedingen dan de spaarbank te B., en dat een notaris in Zeeuwsch-Vlaanderen bijvoorbeeld $\frac{1}{2}$ pCt. onder de rente, die een zijner ambtgenooten in Limburg werd toegestaan, moet blijven. Iedere beroepsgeldgever en iedere notaris moeten zich houden aan de rentevoeten, die hun naar aanleiding van hun opgaven zijn toegestaan; het rentetype van iedere leening moet a.h.w. gedekt zijn door een algemeene verklaring van geen bezwaar, die aan den geldgever, of, voor de particuliere hypotheek, aan den notaris, werd afgegeven ¹⁾.

¹⁾ Voor de hypotheekbanken, die zich vrijwel alle beperken tot het geven van hypotheek in de groote stedelijke gemeenten in het Westen van ons land, zijn de geoorloofde percentages uniform vastgesteld. Deze rente belooft, gelijk in de dagbladen werd vermeld, $4\frac{1}{2}$ pCt. voor leeningen met courante onderpanden, indien deze onderpanden met 60 pCt. of minder zijn belast, en $4\frac{3}{4}$ pCt. maximaal voor alle overige leeningen, alsmede voor alle leeningen, waarvan onderpanden op erfpachtgrond staan.

De gekozen methode van toepassing van de bepalingen van het Besluit houdt met de, door welke oorzaken ook, bestaande renteverschuiving op deze wijze volledig rekening en, indien men zich zullen realiseert, behoelt tegen de onderlinge afwijkingen der toegestane rentepercentages voor de verschillende geldgevers geen bezwaar te bestaan. Een nadeel van een dergelijke regeling is stellig, dat zij, die hun aanvragen met een zekere vrijmoedigheid ten aanzien van de hoogte der te bedingen rente hebben ingediend, en er in geslaagd zijn daarmede juist binnen de door het Departement gestelde normen te blijven, thans een grootere vrijheid van handelen hebben dan zij, bij wier opgaven meer de bedoeling van het geven van een nauwkeurige weergave van het in Januari 1941 heersche renteniveau, dan die van het verkrijgen van een zoo groot mogelijke bewegingsvrijheid in de toekomst heeft voorgezeten. Inmiddels kan dit bezwaar naar ons gevoelen tegen de voordeelen, die het gekozen stelsel boven dat van publicatie van algemeen geoorloofde rentepercentages heeft, niet opwegen.

De controle op de naleving van het Besluit zal met behulp van de hypotheekbewaarders op eenvoudige wijze kunnen worden georganiseerd.

Resumeerende moge worden vastgesteld, dat in het kader van de huidige prijzenpolitiek de bemoeiingen met de hypotheekmarkt zich hebben kunnen beperken tot het vaststellen van maximum-rentevoeten. Rechtstreeksche beïnvloeding van vraag en aanbod is, gezien de gezonde verhoudingen in dezen sector van de kapitaalmarkt, niet opportuun gebleken.

GLASZ.

EEN RAAD VAN BESTUUR IN ARBEIDSZAKEN.

Centralisatie van werkgevers op sociaal gebied.

Onlangs heeft men uit de dagbladen vernomen, dat door de gezamenlijke werkgeverscentralen was opgericht een „Raad van Bestuur in Arbeidszaken” ter behartiging van de werkgeversbelangen in Nederland op sociaal gebied.

De toestand vóór 1928.

Reeds sedert jaren was de positie in ons land zoo, dat men aan werkgeverszijde te doen had met vijf centrale organisaties, t.w.:

- het Verbond van Nederlandsche Werkgevers,
- Centraal Overleg in Arbeidszaken voor Werkgeversbonden,
- de Algemeene Katholieke Werkgeversvereeniging,
- het R.K. Verbond van Werkgeversvakvereenigingen,
- het Verbond van Protestantsch-Christelijke Werkgevers in Nederland.

Dit aantal lijkt wellicht vrij groot, doch de onderscheiding wordt eenvoudiger, wanneer men in aanmerking neemt, dat de beide eerstgenoemde en de beide R.K. vereenigingen *zusterinstellingen* waren, werkende voor ongeveer denzelfden kring, doch op verschillend terrein. Het Verbond van Nederlandsche Werkgevers behandelde b.v. uitsluitend vraagstukken van wetgeving, administratie en bestuur, trad daarbij naar buiten op, was vertegenwoordigd in verschillende adviescolleges van de overheid, adresseerde aan Regeering en volksvertegenwoordiging, gaf een weekblad uit, kortom was een zgn. „getuigende” vereeniging, terwijl Centraal Overleg in Arbeidszaken voor Werkgeversbonden — zooals de naam reeds aangeeft — meer een centrum vormde voor intern overleg tusschen de aangesloten werkgeversbonden ter uitwisseling van gegevens en ervaringen, zonder daarbij als zodanig een standpunt in te nemen of naar buiten op te treden. Zoo bestond er ook tusschen de beide R.K. vereenigingen een werkverdeling, waarbij de Algemeene Katholieke Werkgeversver-

eeniging meer als een zgn. „standsorganisatie” was te beschouwen, een studie-centrum voor personen, die in het maatschappelijk leven een soortgelijke positie innemen. Daarnaast viel het R.K. Verbond van Werkgeversvakverenigingen meer te vergelijken met het zoeven genoemde Centraal Overleg in Arbeidszaken voor Werkgeversbonden. In het Christelijk Werkgeversverbond waren de beide soorten van werkzaamheden praktisch vereenigd.

In wezen had men hier derhalve slechts te doen met de bekende onderscheiding in drieën, t.w. *algemeen* — het woord „neutraal” wil mij moeilijk uit de pen, want wie is dat? — *R.K.* en *Christelijk*. Volledigheidshalve zij er aan herinnerd, dat de drie zgn. getuigende vereenigingen zich niet alleen op sociaal, maar ook op economisch terrein bewogen. Zoo heeft men b.v. op het Verbond van Nederlandsche Werkgevers een sociale en een economische afdeling, welke werkzaamheden ongeveer samenvallen met het arbeidsveld, resp. van de Departementen van Sociale en Economische Zaken. Doch dit terzijde. Wij bepalen ons nu verder uitsluitend tot het sociale terrein.

Op dit stuk bestond er reeds sedert jaren een samenwerking tusschen de centrale organisaties in den zgn. Kring van Werkgeverscentralen, een niet naar buiten optredend contact-orgaan, waarin voorzitters en secretarissen met elkander overleg pleegden ten aanzien van actueele vraagstukken. Daarnaast vormde de zgn. Afdeling „Nederland” van de Internationale Organisatie van Industriele Werkgevers (I.O.I.W.) een ontmoetingspunt voor de werkgeverscentralen — waarbij zich ditmaal ook gevoegd had de Ondernemersraad voor Nederlandsch-Indië — en wel speciaal ten aanzien van onderwerpen, die behandeld werden door het Internationaal Arbeidsbureau en de Internationale Arbeidsconferenties te Genève. Het contact met de arbeiderscentraal bleef in practisch tot in 1928 vrijwel beperkt tot ontmoetingen in de pers en in officieele colleges, waarin de diverse centralen waren vertegenwoordigd, zoo o.a. in den Hoogen Raad van Arbeid met zijn verschillende subcommissies. Daarnaast bestond echter wel een geregeld contact tusschen de R.K. centralen van werkgevers, arbeiders, landbouw en middenstand; een overleg, dat ook thans nog wordt voortgezet.

Tot zoover de positie tot 1928.

Initiatief tot contact met arbeiders-centralen.

In dat jaar, om precies te zijn op 6 Januari 1928, werd door het Verbond van Nederlandsche Werkgevers aan de vier arbeidersvakcentralen een brief gericht, waarin werd voorgesteld binnen korten tijd een gemeenschappelijke bespreking tusschen voorzitters en secretarissen der centralen te houden, in welk schrijven het uitnodigende Verbond voorop stelde, tot zijn leedwezen te hebben ervaren, dat er tusschen de wederzijdsche vereenigingen zoo weinig overleg en samenwerking bestond, en zulks „ook op gebieden, waar beider belang van een breed standpunt bezien toch eigenlijk geheel parallel loopt”. Deze uitnodiging had ten doel „in gemeenschappelijk overleg te overwegen, of aan dezen betreurenswaardigen toestand niet een einde kon worden gemaakt.”

Dit schrijven werd destijds in de pers nogal als een verrassing gekenschetst. Toch kon de inhoud voor meer ingewijden geen verwondering baren. Het was immers een onbevredigende toestand, dat vertegenwoordigers uit werkgevers- en arbeiderskringen elkander practisch alleen leerden kennen uit vertoogen in de pers, vakbladen e.d., dan wel in commissievergaderingen onder officieele leiding, waar een ieder dan het eigen standpunt uiteenzette. Gewoonlijk was dit, een vrij eenzijdige en weinig vruchtbare bezigheid, waarbij het ambtelijke element dan maar met een min of meer gelukkigen greep den doorslag moest geven. Vandaar dat men zich ging afvragen, of het niet verstandiger was een poging te wagen om in onderling overleg de zich voordoeende problemen, waarbij werkgevers en arbeiders gelijkelijk belang hadden, tot een deskundige en bevredigende oplossing te brengen.

Samenwerking werkgevers-arbeiders.

De tijden bleken er rijp voor. De uitgestoken hand werd aanvaard en het geregeld overleg, dat toen tot stand kwam, en waarbij later ook de andere werkgeverscentralen werden betrokken, mag in groote lijnen geslaagd heeten. Een eerste succes was al dadelijk de overeenstemming over de uitvoeringsorganisatie van de Ziektewet en de oprichting van een Federatie van Bedrijfsvereenigingen in 1929. In het bestuur van deze Federatie zijn de werkgevers- en arbeiderscentralen vertegenwoordigd, terwijl ook in de meeste bedrijfsvereenigingen ter uitvoering van de Ziektewet de georganiseerde werkgevers en arbeiders door middel van hun vertegenwoordigers zitting hebben. Wel is destijds het beoogde doel niet geheel bereikt — er werden meer bedrijfsvereenigingen erkend dan in kringen van de georganiseerde werkgevers- en arbeidersbeweging werd geoordeeld —, doch over het algemeen heeft men hier te doen met een stevig stuk georganiseerde samenwerking, dat als typisch Nederlandsch verschijnsel er wezen mag. Bij de uitvoering van deze Ziektewet leerden voormannen uit de georganiseerde werkgevers- en arbeidersbeweging elkander persoonlijk beter kennen en... waardeeren. Dit had ook elders een gunstigen invloed op den gang van zaken. Op dit gelukkige nevenverschijnsel van de uitvoering van de Nederlandsche ziekengeldverzekering door belanghebbenden zelf mag zeker nog wel eens de bijzondere aandacht worden gevestigd.

Wij zullen niet lang stilstaan bij hetgeen sedert 1928 is geschied. Slechts zij gezegd, dat in 1938, eveneens op uitnodiging van het Verbond van Nederlandsche Werkgevers, het contact in meer regelmatige banen werd geleid door de instelling van een meer permanente commissie van overleg uit de werkgevers- en arbeiderscentralen, waarin tal van actueele problemen de revue passeerden. Deze commissie van overleg hield zich b.v. bezig met vraagstukken van arbeidswetgeving, sociale verzekering, met wachtgeldregelingen, de leerlingopleiding, de instelling van een oorlogsrisicobank, zakenverloven, de positie van gemobiliseerden enz. Zoo werd b.v. in April 1939 een later herhaald publiek beroep gedaan op de werkgevers in Nederland om, voor zoover mogelijk, in de bedrijven maatregelen te treffen, ten einde het onder de wapenen geroepen personeel zoo weinig mogelijk persoonlijk nadeel te doen ondervinden van de verplichtingen, welke zij in het belang van de landsverdediging moesten vervullen. Aan dezen oproep werd in ruime mate gehoor gegeven.

Ontwikkeling sedert Mei 1940.

De snelle ontwikkeling der gebeurtenissen sedert 10 Mei 1940 ging uiteraard ook aan het sociale overleg tusschen de werkgevers- en arbeiderscentralen niet onopgemerkt voorbij. Reeds dadelijk werd beseft, dat het zaak was de Nederlandsche organisatorische krachten zoo sterk mogelijk samen te binden. De middenstandscentralen werden uitgenoodigd in den vervolge aan het „Overleg” deel te nemen, terwijl ook de toenmalige Nederlandsche Vakcentrale, die sedert in het N.V.V. is opgegaan, toetrad. Toen derhalve van de zijde van de bezettende overheid via het Departement van Sociale Zaken contact werd gezocht met de sociale organisaties in den lande, vond de desbetreffende Deutsche autoriteit in bedoeld Overleg het Nederlandsche contactpunt om vraagstukken van sociaal belang in onderling overleg nader onder oogen te zien. Sedertdien werden ook de landbouwcentralen van werkgevers en arbeiders uitgenoodigd aan het Overleg te willen deelnemen, welke uitnodiging werd aanvaard.

Uit het voorgaande moge blijken, dat de reeds bestaande samenwerking tusschen centrale organisaties van werkgevers en arbeiders op sociaal gebied onmiddellijk na 10 Mei eenzijdig werd versterkt en anderzijds uitgebreid, zulks met de bedoeling naar Nederlandschen trant een centraal contact te vormen, niet slechts voor onderling overleg, doch ook ten aanzien van de Nederlandsche en Deutsche

overheidsinstanties. Men kwam in die dagen vaak en langdurig bijeen; tal van problemen werden grondig doorgesproken. Aan schrijver dezes werd het contact-adres van deze combinatie toevertrouwd.

Over hetgeen toen volgde kunnen wij kort zijn. Men herinnert zich, dat in Juli van het vorige jaar de leiding van het N.V.V. in andere handen is overgegaan, terwijl aan de bureaux van de R.K. en Christelijke arbeiderscentralen een Deutsche „Beauftragter” werd toegevoegd.

Aan de werkgeverscentralen werd te kennen gegeven, dat men den wensch koesterde, dat in het organisatie-wegen in ons land aan werkgeverszijde meer eenheid zou worden gebracht. Met name had men bezwaar tegen verschillende vereenigingen, gesplitst naar confessie, waarnaast dan algemeene vereenigingen stonden, werkend op min of meer hetzelfde terrein. In groote lijnen wenschte men één centrale werkgeversvertegenwoordiging aan de top, en verder ook per bedrijfstak slechts één verantwoordelijke instantie, waarmede via het centrale punt in voorkomende gevallen contact gezocht zou kunnen worden. Te dien einde werden daarop onderlinge besprekingen gevoerd tusschen het Verbond van Nederlandsche Werkgevers, Centraal Overleg in Arbeidszaken voor Werkgeversbonden, het R.K. Verbond van Werkgeversvakvereenigingen en het Verbond van Protestantsch-Christelijke Werkgevers in Nederland.

De Raad van Bestuur in Arbeidszaken.

Het resultaat van deze besprekingen, die met wederzijdschen goeden wil werden ondernomen, waardoor verschillende moeilijkheden konden worden overwonnen, is ten slotte geweest, dat met algemeene instemming door genoemde centralen besloten werd over te gaan tot de oprichting van een nieuw centraal toporgaan van werkgevers op sociaal terrein, geheeten „Raad van Bestuur in Arbeidszaken”.

Aan dezen Raad van Bestuur hebben genoemde centrale werkgeversorganisaties volledig haar bevoegdheden en werkzaamheden op het gebied der *sociale wetgeving*, benevens ten aanzien van het terrein der *arbeidsvoorwaarden*, gedelegeerd. Dit laatste was een nieuw punt. Tot 10 Mei jl. traden nl. de werkgeverscentralen, die zich speciaal bezig hielden met het probleem der arbeidsvoorwaarden over het algemeen slechts op als een „clearinghouse” van ervaringen, zonder daarbij zelf een standpunt in te nemen. Reeds in Augustus van het vorige jaar werd echter onder auspiciën van de daarvoor aangewezen autoriteiten, en onder goedkeuring van de aangesloten werkgeversvereenigingen, door de desbetreffende centralen een reeks van besluiten genomen, hierop neerkomende, dat het centrale orgaan de bevoegdheid kreeg *richtlijnen* te geven voor het te voeren beleid op het gebied der arbeidsvoorwaarden. Deze bevoegdheden zijn nu volledig overgedragen aan den nieuwen Raad van Bestuur. Besloten is derhalve, dat de oprichtende centrale werkgeversorganisaties zoewel op het gebied der sociale wetgeving als op het terrein der arbeidsvoorwaarden niet meer zelfstandig naar buiten zullen optreden en zich zullen bepalen tot de interne voorbehandeling van zaken, die in den Raad van Bestuur in Arbeidszaken aan de orde komen, waarnaast zij voor het overige, evenals tot dusver, aan haar leden de service zullen blijven verlenen in incidenteele gevallen, waaronder te verstaan is het geven van voorlichting, advies en bemiddeling, wanneer zich bepaalde vragen mochten voordoen. Vraagstukken van *algemeenen aard* worden echter in den vervolgde uitsluitend door genoemden Raad van Bestuur behandeld.

Tot zoover iets over de voorgeschiedenis, over de oprichting en over de bevoegdheden van dit nieuwe instituut.

De doelstelling van den Raad van Bestuur.

De doelstelling van den Raad van Bestuur is in het statuut als volgt omschreven:

- a. de georganiseerde werkgevers ten overstaan van de bevoegde autoriteiten en anderen te vertegenwoordigen;
- b. te bevorderen, dat op deze gebieden tusschen de georganiseerde werkgevers een zoo groot mogelijke samenwerking tot stand komt, waarbij ten aanzien van de regeling der sociale verhoudingen in de verschillende bedrijfstakken zooveel mogelijk naar eenheid van beleid wordt gestreefd.

Hieraan kan worden toegevoegd, dat in den Raad van Bestuur zitting hebben een kleine 30 personen uit de verschillende takken van het bedrijf, onderscheiden naar de sociaal-economische statistiek. Deze personen kunnen elk voor zich geacht worden bepaalde hoofdgroepen van het bedrijfsleven te vertegenwoordigen, zooals b.v. de metaalindustrie, de textielindustrie, het bouwbedrijf, het grafische bedrijf enz. Krachtens den aard van zijn samenstelling kan de Raad van Bestuur derhalve beschouwd worden als een representatief orgaan aan werkgeverszijde voor de gezamenlijke bedrijfstakken.

Voorts is door de oprichtende centralen uit de leden van den Raad van Bestuur een *Dagelijksch Bestuur* aangewezen van 7 leden, en wel in dier voege, dat het Verbond van Nederlandsche Werkgevers en Centraal Overleg in Arbeidszaken voor Werkgeversbonden tezamen vier van deze leden hebben aangewezen, het R.K. Verbond van Werkgeversvakvereenigingen twee, en het Verbond van Protestantsch-Christelijke Werkgevers in Nederland één. Tot leden van den Raad is het Dagelijksch Bestuur kunnen slechts werkgevers worden benoemd. De nieuwe instelling beschikt over de ervaring van de bureaux der oprichtende werkgeverscentralen, doordat tevens is besloten, dat de secretarissen van deze centralen met adviserende stem de vergaderingen van het Dagelijksch Bestuur zullen bijwonen. Daarenvens werd aan schrijver dezes verzocht als gedelegeerde van den Raad van Bestuur op te treden, ten einde het regelmatige contact van dit instituut met autoriteiten en andere daarvoor in aanmerking komende instanties te onderhouden.

De voorzitter van den Raad is Mr. D. U. Stikker, directeur der N.V. Heineken's Bierbrouwerij te Amsterdam.

Alles bijeengenomen kan worden gezegd, dat in den nieuwen Raad van Bestuur kan worden gezien het centrale leidinggevende orgaan voor wat betreft de behartiging van sociale belangen aan werkgeverszijde. Deze taak is omvangrijk en verantwoordelijk. Het ligt voor de hand, dat bij de uitoefening daarvan een intensief contact wordt onderhouden met de daartoe gestelde Nederlandsche en Deutsche autoriteiten. Speciaal met het Departement van Sociale Zaken bestaat een nauwe samenwerking. Dat daarbij de ervaring uit het verleden aan den arbeid voor de toekomst ten goede kan komen, is een gelukkig verschijnsel.

Uit de voorgeschiedenis van het totstandkomen van dezen Raad van Bestuur valt reeds af te leiden, dat het nieuwe college vanzelfsprekend, evenals in het verleden, een nauwe samenwerking met de centrale arbeidersorganisaties gewenscht acht ter bevordering van de rust, de orde en den socialen vrede in ons land. Dit punt staat bovenaan op het programma.

Eindigen wij met de hoop uit te spreken, dat het aan den nieuwen Raad van Bestuur gegeven moge zijn zijn sociale taak ten bate van het gemeene welzijn van ons volk zoo bevestigend te vervullen als onder de gegeven omstandigheden maar eenigszins mogelijk is.

Mr. B. C. SLOTEMAKER.

DE ENGELSCH- PREVENTION OF FRAUD (INVESTMENTS) ACT 1939.

Aansluitende aan onze bespreking van de voorgeschiedenis en den achtergrond van de Engelsche Prevention of Fraud (Investments) Act 1939¹⁾ geven wij in de volgende regelen een algemeen overzicht van de bepalingen van deze wet met betrekking tot het emissiewezen en den effectenhandel ter beurze. Bedoelde wet heeft na lang wikken en wegen het Staatsblad (Statute Book) op 28 April 1939 bereikt²⁾, doch is, mede in verband met het uitbreken van den Europeeschen oorlog in September 1939, tot op heden niet volledig in werking getreden. De wet had toen al een lange parlementaire geschiedenis en een herhaaldelijk onderzoek door Staatscommissies, met name door het naar zijn voorzitter zoo genoemde *Bodkin Committee*, achter den rug, over het verloop waarvan de Engelsche vakliteratuur niet bijzonder gesticht was. Haar wisselvallige parlementaire geschiedenis heeft op de wet in zoverre een stempel gedrukt, dat zij boven het gemiddelde der op zichzelf reeds zeer ingewikkelde Engelsche wetgevingstechniek uitsteekt door haar gecompliceerdheid en door haar welhaast labyrinthischen opbouw.

De bouw der wet.

De wet bestaat uit 27, deels zeer uitvoerige, artikelen, onderverdeeld in vier hoofdstukken; t.w.:

(1) bepalingen betreffende de reglementeering van den effectenhandel;

(2) bepalingen betreffende de „industrial and provident societies” en de „building societies”;

(3) algemeene bepalingen ter voorkoming van bedrog (op beleggingsgebied);

(4) vrijstellingen; benevens aanvullende bepalingen; waaronder enkele strafvoorschriften, bepalingen van formeelen aard alsmede definities.

Hierbij komt nog een bijlage („schedule”), behandelende den verplichten inhoud van de trustovereenkomsten van investment trusts (zgn. „authorised unit trust schemes”).

Overigens zijn de bepalingen betreffende de investment trusts, waarmede de Engelsche openbare meening zich tijdens de voorbereiding der wet niet druk had bezig gehouden, niet in een afzonderlijk hoofdstuk samengevat; doch verscholen in het hoofdstuk „vrijstellingen” (art. 16).

Het bovenstaande moge voldoende zijn om aan te toonen, dat de opbouw en de inhoud van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 niet geschikt kunnen worden aan de hand van de volgorde van haar artikelen, doch dat men zich de moeite moet getroosten haar afzonderlijke bepalingen in verband te brengen met de leidende gedachte der wet.

Die leidende gedachte nu komt het duidelijkst tot uiting in den afgekorten titel: „Prevention of Fraud (Investments) Act”, die hiermede het door deze wet nagestreefde doel aangeeft, t.w. het bedrog op beleggingsgebied te bestrijden.

Dit doel moet langs twee wegen worden bereikt: naast de „klassieke” repressieve methode, die nog steeds gebezigd wordt, treedt thans de moderne gedachte der preventie op den voorgrond.

Deze gedachte vindt allereerst uitwerking ten aanzien van het emissiewezen en van het voorkomen van misbruiken ten aanzien van bepaalde ondernemingsvormen.

Het emissiewezen.

De toestand, waarin het Engelsche emissiewezen vóór de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 verkeerde, was bij geen benadering zoo ongunstig te noemen als die van het placeeringsbedrijf in de Vereenigde Staten vóór

Roosevelt's Securities and Exchange-wetten der jaren 1933 e.v. Zooals in ons vorige artikel werd uiteengezet³⁾, waren in Engeland van oudsher de twee voorwaarden vervuld, waarop volgens de huidige opvattingen elk reëel emissiebedrijf dient te berusten: t.w. een straffe, doch tegelijkertijd elastische, vennootschapswet, bevattende met name een doeltreffende bescherming van het vermogen der naamlooze vennootschap, alsmede een scherp gestelde aansprakelijkheid voor het (verplichte) prospectus der open vennootschap.

Terwijl in de Vereenigde Staten beide genoemde voorwaarden als het ware uit het niet moesten worden geschapen, kon men in Engeland voortbouwen op de reeds aanwezige grondslagen. Men behoefde slechts enkele lacunes der bestaande vennootschapswetgeving aan te vullen.

Uitbreiding der verplichting tot het uitgeven van een prospectus.

Te dien einde wordt de verplichting tot het uitgeven van een prospectus, beantwoordende aan de eischen van de Companies Act 1929, uitgestrekt tot de emissies van alle ondernemingen, die een beroep doen op de Engelsche kapitaalmarkt. Dit materieel zeer belangrijke voorschrift is, langs indirecten weg af te leiden uit de strafbepaling, voorkomende in art. 12 van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939, waardoor, in het kort gezegd, iedere objectief onjuiste bewering met betrekking tot geldbeleggingen, met name in effecten, met zware straffen wordt bedreigd. Aan dit voorschrift wordt kracht bijgezet door een aanvullende verbodsbepaling, voorkomende in art. 13 der wet, die ook, zij het niet uitsluitend, voor het emissiewezen van belang is: het verspreiden van circulaire, betrekking hebbende op, beleggingen, wordt *verboden* aan ieder, die geen lid is van een erkende effectenbeurs, dan wel als vergunninghouder („licence-holder”) voor den vrijen effectenhandel rechtstreeks onder toezicht van den „Board of Trade” staat.

Misbruik van ondernemingsvormen.

Daarenboven werd het — terecht — noodig geoordeeld, zekere vennootschapsvormen nader en scherper te regelen, die tot nog toe werden gebezigd om de bepalingen van de Companies Act 1929 terzake van de wettelijke bescherming van het vermogen der naamlooze vennootschap te ontduiken. Zulks in dier voege, dat eenige types van coöperatieve vereenigingen dan wel onderlinge maatschappijen, nl. de „industrial and provident societies” en de „building societies”, te hunner financiering zuiver effectenkapitalistische middelen bezigden, hetgeen nimmer de bedoeling van den wetgever was geweest.

Industrial and provident societies.

De „industrial and provident societies” zijn een soort van coöperatieve vereenigingen, opgericht volgens een speciale wet van 1893, die inmiddels herhaaldelijk is gewijzigd; zij worden door art. 10 van de Prevention of Fraud Act in den vervolge beperkt tot bona fide coöperatieve doeleinden, dan wel tot de verbetering van de sociale positie van den werkenden stand of tot werkzaamheden ten nutte van het algemeen. Indien aan deze voorwaarden niet of niet meer is voldaan, moeten dusdanige vereenigingen of worden ontbonden, of worden omgezet in een onder de Companies Act 1929 geregistreeerde naamlooze vennootschap. Een en ander kan worden afgedwongen door den „Registrar of industrial and provident societies”, mits hiertoe door het Departement van Financien („Treasury”) gemachtigd.

Building Societies.

Nog scherpere bepalingen worden vastgesteld voor de „building societies”, zijnde een combinatie van de coöperatieve vereeniging, het onderling spaar- en waarborg-

¹⁾ Zie E.-S.B. van 11 December 1940.

²⁾ 2 & 3 Geo. Ch. 16.

³⁾ Zie noot 1.

fonds en de hypotheekbank, opgericht op grond van een reeks speciale wetten uit de jaren 1874 t.e.m. 1894. art. 11 van de Prevention of Fraud Act bevat een discretionaire machtiging van den „registrar”, indien hij zulks ter bescherming van de financiële belangen van deelgenooten, spaarders, crediteuren enz. van „building societies” noodig oordeelt, om met verlov van de „Treasury” hun financieel bedrijf praktisch gesproken stop te zetten. Om dezelfde redenen kan de „registrar” een uitgebreid onderzoek naar de zakelijke gedragingen van de „building societies” instellen.

Investment trusts.

Tenslotte werd een zeer belangrijk onderdeel van het Engelsche emissiewezen nader geregeld, dat om structurele redenen meerendeels buiten de bestaande vennootschapswet viel en valt, maar niettemin jaar in jaar uit beslag legt op een belangrijk gedeelte der Engelsche spaargelden, t.w. de *investment trusts*.

Gedurende het voorbereidingsstadium van de Prevention of Fraud (Investments) Act en, met name ook in het te dezer zake uitgebrachte rapport van het Bodkin committee, is de wenschelijkheid van een staats-toezicht op de „investment trusts” breedvoerig behandeld. Nadat de wet tot stand gekomen was, heerschte algemeen de opvatting, dat de bestaande „investment trusts” er zonder veel kleerscheuren waren afgekomen. Toch gelden ook te hinnen aanzien in den vervolge belangrijke beperkingen, die vooral betrekking hebben op de volgende punten: scheiding van de functies van trustee en beheerder; afdoende regeling der aansprakelijkheid van beiden; publicatie van de prijs- en rentabiliteitsberekening der certificaten alsook van de gezamenlijke beheerskosten.

Volgens art. 16 van de Prevention of Fraud (Investments) Act moeten „investment trusts” in den vervolge door den „Board of Trade” goedgekeurd („authorised”) zijn, willen zij niet (ingevolge art. 12 der wet) van iedere mogelijkheid van propaganda en publiciteit verstoken worden.

De goedkeuring wordt alleen verleend, mits voldaan is aan de volgende minimum-eischen: beheerder en trustee moeten zijn twee onafhankelijke, naar Engelsch recht opgerichte, naamlooze vennootschappen. De trustee-maatschappij moet een aandeelenkapitaal van ten minste £ 500.000 hebben, waarvan tenminste £ 250.000 — gestort, dan wel een dochtermaatschappij zijn van een naamlooze vennootschap, die aan deze vereischen voldoet. De trustacte moet beantwoorden aan een schema, dat als bijlage („schedule”) deel van de wet uitmaakt. Hierin moeten met name worden geregeld:

- de vaststelling van den verkoopprijs der certificaten en de berekening van hun rendement;
- de wijze van uitgifte der certificaten;
- de eigendomsverkriging van het trustvermogen door den trustee;
- de controle van den trustee op den inhoud der advertenties en propagandageschriften, uitgaande van den beheerder, en op diens gedragingen in het algemeen; deze controle moet zoo ver gaan, dat de beheerder de verplichting op zich neemt, te allen tijde op verlangen van den trustee als zoodanig af te treden;
- de wijze, waarop de onkosten van de trust en haar beheer gedekt zullen worden, en de instelling van een controle hierop door onafhankelijke accountants;
- het uitbrengen van het accountantsrapport aan certificaaathouders; de deelneming van den beheerder in de trust en de door hem genoten vergoeding moeten hierin afzonderlijk worden vermeld.

Dit laatste voorschrift heeft klaarblijkelijk betrekking op de resultaten van onderzoekingen, ingesteld door de Amerikaansche „Securities and Exchange Commission” naar de gedragingen van investment maatschappijen aldaar, met name naar de zgn. „load”, zijnde de ten laste

van certificaathouders gebrachte kosten van beheer e.d. Tenslotte moet tenminste één keer 's jaars door den „Board of Trade” een lijst van alle „authorised unit trust schemes”, benevens de hen betreffende bijzonderheden, worden gepubliceerd.

Effectenhandel ter beurze.

De overheidscontrole op den effectenhandel is krachtens de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 volgens een soortgelijk systeem geregeld als in de Vereenigde Staten door de Securities Exchange Act van 1934 werd gevolgd: personen, firma's, naamlooze vennootschappen enz., den *crijen* effectenhandel beoefenende — in Engeland „outside brokers” en „outside dealers” geheeten — worden aan een *individueelen* vergunningsplicht onderworpen; zij moeten in Engeland een „licence” van den „Board of Trade” verkrijgen, hetgeen vrijwel overeenkomt met de verplichte „registration” van „over the counter brokers and dealers” bij de Securities and Exchange Commission in de Vereenigde Staten ⁴⁾.

In tegenstelling hiermede wordt de *georganiseerde* effectenhandel *corporatief* bij het nieuwe systeem van staats-toezicht aangesloten, en wel op de volgende wijze: leden van een erkende („recognised”) — in de Vereenigde Staten „registered” — effectenbeurs of van een erkende vereeniging van effectenhandelaren zijn vrijgesteld van den vergunningsplicht. Het toezicht op hen wordt zoodoende in de eerste plaats uitgeoefend langs den weg der autonomie, t.w. door de bevoegde beurs-, resp. vereenigingsorganen; en slechts langs indirecten weg door de overheid; indien n.l. blijkt, dat het toezicht, door het bestuur eener erkende effectenbeurs of eener erkende vereeniging van effectenhandelaren op haar leden uitgeoefend, niet doeltreffend is, kan de erkenning van die beurs, resp. vereeniging worden ingetrokken, met als gevolg, dat al haar leden terstond van den effectenhandel binnen het Vereenigd Koninkrijk zouden worden uitgesloten.

Dezelfde methode werd in de Vereenigde Staten gevolgd, zij het ook, dat daar, anders dan in Engeland, in de interne en externe beursorganisatie zoo diep werd ingegrepen, dat thans de autonomie der Amerikaansche effectenbeurzen nog slechts in naam bestaat ⁵⁾.

Erkende effectenbeurzen.

De „Board of Trade” heeft krachtens Section 14 van de Prevention of Fraud Act de volgende effectenbeurzen, resp. vereenigingen van effectenhandelaren erkend:

- The London Stock Exchange;
 - Mincing Lane;
 - Provincial Brokers' Stock Exchange;
 - Association of Stock and Share Dealers;
- voorts de volgende provinciale beurzen, die geen van alle internationale beteekenis hebben:
- Aberdeen, Birmingham, Bradford, Bristol, Cardiff, Dundee, Edinburgh, Glasgow, Greenock, Halifax, Huddersfield, Leeds, Liverpool, Manchester, Newcastle-upon-Tyne, Newport, Nottingham, Oldham, Sheffield, Swansea.

Terwijl echter in de Vereenigde Staten de Securities and Exchange Commission, hiertoe gemachtigd door de S. and E. wetten, de externe beursorganisaties volledig heeft herzien en ook met min of meer zachten dwang in de interne beursorganisatie diep heeft ingegrepen, is de autonomie der Engelsche effectenbeurzen door de Prevention of Fraud Act en door de praktijk van den Board of Trade nagenoeg volledig gehandhaafd. Dit geldt zoowel ten aanzien van de interne beursorganisatie, waaronder wij verstaan de gezamenlijke voorschriften en bepalingen, regelende het inwendige raderwerk der effectenbeurzen, alsook ten op-

⁴⁾ Zie hiervoor F. E. Schmey, The Securities and Exchange Commission en de beurs, in E.-S.B. van 15 November 1939.

⁵⁾ Zie noot 4.

zichte van de *externe* beursorganisatie, zijnde dat gedeelte van het mechanisme, waarmee het publiek in aanraking komt.

Interne organisatie der „London Stock Exchange”.

De „London Stock Exchange”, die zoo mogelijk in nog sterkere mate dan de „New York Stock Exchange” als representatief mag gelden, is een geregistreerde „public company limited by shares”, die in haar huidige vorm teruggaat tot het jaar 1802. Haar organisatie is zuiver privaatrechtelijk, niet beperkt door een beurswet of door regeeringstoezicht in eenigerlei vorm, afgezien van de — theoretische — bevoegdheid, haar „erkenning” in te trekken, welke section 14 van de Prevention of Fraud (Investments) Act thans aan den Board of Trade verleent. Het Londensche beursbestuur bezit een autonome disciplinaire en civiele rechtspraak voor de leden, zoodat geschillen tusschen leden onderling nooit ter beoordeeling van den gewonen rechter komen. Het faillissement van beursleden valt, voor zoover het gaat over baten en lasten van den faillieten boedel, voortvloeiende uit beurstransacties, buiten de faillissementswet. De hiervoor bestemde buiterechtelijke procedure („winding up”) wordt beheerscht door de statuten der „Stock Exchange” en wordt door de vertrouwenspersonen („trustees”), die zij benoemt, afgewikkeld. Niet-leden, die in geschillen met een beurslid de beslissing van het beursbestuur inroepen, moeten tevens afstand doen van den gewonen rechtsweg.

De Prevention of Fraud (Investments) Act behoefde niet in enige controle op de standing en de solvabiliteit van beursleden te voorzien, aangezien de toelatingsvoorschriften en de disciplinaire bepalingen der „Stock Exchange” uitermate scherp gesteld zijn. Kenmerkend is in dit verband, dat de toelating van leden slechts voor één jaar plaats heeft en dat ieder lid telken jare als zoodanig „herkozen” moet worden.

De Londensche beursvoorschriften bevatten, evenals die van iedere andere effectenbeurs, een minimum tarief der provisies, die door „brokers” voor iedere transactie ter beurze in rekening moeten worden gebracht. Evenwel is de Londensche „Commission Law” belangrijk elastischer dan de soortgelijke te New-York geldende voorschriften: in een reeks van gevallen, b.v. bij de belegging van gelden voor denzelfden cliënt binnen een bepaalden termijn en voor groote posten, zijn reducties op de voorgeschreven provisies toegestaan. Voorts mogen de leden der „Stock Exchange” hun provisie in talrijke, door beursreglementen enumeratief vastgestelde, gevallen deelen met derden — o.m. met de terecht zoogenaamde „half commission men” —, hetgeen in New-York strikt verboden is.

De instelling der „half commission men” als zoodanig heeft over het algemeen geen aanleiding tot bezwaren voor het beleggende publiek gegeven, d.w.z. voor zoover deze remisiers in dienst staan van beursleden. De beursleden immers zijn op hun beurt aansprakelijk voor de handelingen van hun „half commission men”. Dit bleek een afdoende bescherming te zijn voor de cliëntele der beursleden tegen al te volijverige en welbespraakte remisiers. Dit laatste geldt uiteraard niet voor de „half commission men” van „outside brokers” en „outside dealers”.

Externe beursorganisatie.

De „rules and regulations” van de London Stock Exchange voorzien, eveneens op den grondslag der ter plaatse heerschende usances, in de meest belangrijke punten der *externe* beursorganisatie, waarvoor men in de Vereenigde Staten mede een wettelijke regeling noodzakelijk heeft geacht⁶⁾.

De Prevention of Fraud (Investments) Act bevat geen

⁶⁾ Zie noot 4.

bepalingen betreffende de persoonlijke qualificaties der beursleden, noch ten aanzien van hun gedragingen; evenmin regelt zij de credietverleening door effectenhandelaren aan hun cliëntele, noch de vaststelling der beurskoersen, noch tracht zij garanties te scheppen tegen irregulaire beïnvloeding van het koersverloop. Tenslotte zoekt men in de genoemde wet tevergeefs naar een machtiging van den „Board of Trade” om van overheidswege een scheiding der functie van „broker” en „dealer” teweeg te brengen; naar men zich zal herinneren, werd voor den Amerikaanschen effectenhandel de voorbereiding van een dusdanigen maatregel door de Securities Exchange Act van 1934 opgedragen aan de Securities and Exchange Commission.

Een scheiding der Engelsche beursleden in „brokers” en „dealers” („jobbers”) behoefde door de Prevention of Fraud (Investments) Act niet te worden nagestreefd, aangezien zij van oudsher bestaat. Van de leden der „Stock Exchange” zijn ongeveer twee derden „jobbers”, d.w.z. zij doen uitsluitend voor eigen rekening effectenzaken; het resterende derde der leden beoefent het vak van „broker”, d.w.z. zij doen effectenzaken uitsluitend voor rekening van derden. In tegenstelling tot het continentale systeem kunnen banken en bankiers (onverschillig of zij als firma dan wel als naamlooze vennootschap georganiseerd zijn), emissiehuizen e.d. geen beursleden zijn. Zij vormen derhalve, naast den kring der particulieren, de cliëntele van den „broker”. De statuten en het provisiereglement der London Stock Exchange zijn van dien aard, dat de vorming van beursfirma's, die afhankelijk zijn van een buitenstaander, onmogelijk is.

De normale gang van zaken bestaat hierin, dat de „broker” zijn orders uitvoert bij den „jobber”, die dan voor den cliënt meest voordeeligen koers biedt. De „broker” is evenwel niet verplicht met een „jobber” te contracteren, indien door een „outside firm” een betere koers geboden wordt.

De „broker” is verplicht, elke order tegen den effectief gemaakten koers af te rekenen. Het is gebruikelijk, dat hij in zijn nota den naam van zijn tegenpartij, in den regel een „jobber”, aangeeft. De cliënt is gerechtigd, van het boek van den „jobber” inzage te nemen, teneinde den koers, waartegen de transactie tot stand is gekomen, te kunnen controleren. Aan den anderen kant is de cliënt van den „broker” rechtstreeks tegenover den „jobber” aansprakelijk voor de betaling, resp. levering. Over irregulaire koersbewegingen waakt het „Committee on General Purposes”. Deze straffe autonome regeling heeft tot het resultaat geleid, dat klachten over onregelmatigheden in den Londenschen beurshandel zeer zeldzaam zijn.

Aan de scherpe selectie en controle, die door de „London Stock Exchange” van oudsher op haar leden, zoowel uit persoonlijk als uit zakelijk oogpunt, werden uitgeoefend, heeft zij, en met haar de Engelsche georganiseerde effectenhandel in zijn geheel, het te danken, dat de autonomie der Engelsche effectenbeurzen door de Prevention of Fraud (Investments) Act intact werd gelaten. In tegenstelling met de elders, met name in de Vereenigde Staten vóór de Securities- en Exchange wetten, heerschende verhoudingen, kende de Engelsche effectenhandel ter beurze over het algemeen geen der befaamde teere plekken. Het „in zich” sluiten van orders der cliëntele is in dier voege geregeld, dat de „broker” slechts éénmaal commissie mag berekenen, en derhalve weinig aantrekkelijk. De cliëntele van den „broker” heeft recht op effectieve uitvoering van haar orders ter beurze: de „broker” mag geen order voor nostrorekening uitvoeren en elke transactie moet tegen den effectief gemaakten koers worden afgerekend. Hierin, alsmede in het ontbreken van den middenkoers, ligt de oorzaak van het feit, dat zich geen discrepanties tusschen den effectieven koers en den afrekeningskoers (het zgn. „snijden”) kunnen voordoen, en dat de afrekening van niet ter beurze uitgevoerde orders op basis van een — in dit geval zuiver fictieven — beurskoers tot de onmogelijkheden behoort. Hieraan doet niet af, dat de

koersen, die den cliënt in rekening worden gebracht, niet steeds overeenstemmen met die van de officieele notering. Dit verschijnsel vindt zijn oorzaak hierin, dat de beursleden niet verplicht zijn, hun transacties ter officieele koersnotering („marking”) aan te melden.

Conclusie.

Dit alles moge in de eerste plaats beurstechische vraagstukken betreffen, hun beteekenis strekt zich veel verder uit: immers volgens de heden ten dage in de Anglo-Amerikaanse wereld heersende opvattingen, die grootdeels gevormd zijn door Roosevelt's Securities- and Exchange-wetgeving, staat en valt de autonomie der effectenbeurzen hiermede, dat juist deze vraagstukken door den georganiseerden effectenhandel op algemeen bevredegende wijze worden opgelost.

In een volgend artikel zullen het nieuwe reglement voor den vrijen effectenhandel, alsmede de straf-bepalingen, voorkomende in de Prevention of Fraud (Investments) Act, worden behandeld.

Mr. Dr. F. E. SCHMEY.

DE RIJSMIDDELEN OVER JANUARI 1941.

Algemeen overzicht.

De eerste middelenstaat van het nieuwe jaar, welke in dit nummer is opgenomen, wijkt in verschillende opzichten af van het model der overzichten, die omtrent de voorafgaande maanden werden gepubliceerd.

Vooreerst komen onder de „Overige middelen” een tweetal heffingen voor, die tot dusver nog niet werden geheven, nl. de loonbelasting, al is het tot dusver ontvangsten bedrag ook nog uiterst gering, en de waardevermeerderingsbelasting, die evenwel nog niets heeft opgeleverd.

Daartegenover ontbreken een tweetal middelen, die gedurende een lange reeks van jaren in den staat voorkwamen, t.w. de in den loop van het vorige jaar opgeheven dividend- en tantiëmebelasting en voorts de loodsgelden, waarvan de ontvangsten tot een zoo onbelangrijk bedrag zijn ingeschrompeld, dat zij voor een opneming in het maandelijksch overzicht niet meer in aanmerking komen.

Het belangrijkste verschil echter met de vorige overzichten blijkt onmiddellijk uit het kleinere formaat van den staat en bestaat hierin, dat de ramingscijfers voor de onderscheidene heffingen zijn weggelaten. Men kan naar de reden van deze wijziging slechts gissen. Het is mogelijk, dat de overweging heeft gegolden, dat thans niet, zooals in vroegere jaren, de begrootingscijfers zijn openbaar gemaakt. Het is ook mogelijk, dat de oorzaak voor de weglating der ramingscijfers is gelegen in de omstandigheid, dat verschillende heffingen den laatsten tijd sterk zijn gewijzigd en nieuwe belastingen zijn ingevoerd, waarvoor het uiterst moeilijk is ook maar bij benadering aan te geven, welke baten van de verhooging, resp. invoering mogen worden verwacht. Zoo ware het aannemen van een opbrengstcijfer voor de loonbelasting en voor de waardevermeerderingsbelasting op dit oogenblik weinig minder dan een slag in de lucht. Om deze reden behoeft over het ontbreken der ramingen, althans op dit oogenblik, dan ook niet te worden getreurd. De cijfers van het vorige jaar blijven in ieder geval beschikbaar en geven een veel betere vergelijkingsbasis.

Wat nu het overzicht zelf aangaat, kan worden vastgesteld, dat de niet-directe belastingen tezamen f 44.588.100 hebben opgeleverd tegen f 41.856.200 in dezelfde maand van het vorige jaar. Dit resultaat is niet onbevredigend, vooral indien men bedenkt, dat het werd bereikt, niet-tegenstaande aan invoerrechten f 6.933.000 minder werd ontvangen dan in Januari 1940. Naast de invoerrechten bewogen zich ook het statistiekrecht, de couponbelasting

en de successierechten in dalende richting. De overige twaalf middelen brachten gezamenlijk een surplus van f 10.732.200 in 's Rijks schatkist. Hiervan komt een bedrag van f 4.157.100 op rekening van de omzetbelasting. Alle accijnzen liepen in opbrengst vooruit; in totaal beteekende dit voor het Rijk een extra-bate van f 6.038.700. Ook de conjunctuurheffingen vertoonden een accres. Op de nog geringe ontvangst aan loonbelasting (f 46.750) wezen wij reeds. Voor wat dit middel betreft, zal eerst het Februari-overzicht eenig inzicht geven in de te verwachten opbrengst, wanneer de belasting over de Januari-maandloonen is ontvangen.

Invoerrechten.

Gaan wij nu de afzonderlijke middelen na, dan wordt de aandacht onmiddellijk getrokken door de zeer lage opbrengst der invoerrechten. Na de inzinking van de maanden Mei t/m Juni van het vorige jaar waren de ontvangsten weer opgelopen tot f 5 à f 6 miljoen per maand. Thans kwam niet meer dan f 2.251.400 binnen, in verband met de afschaffing van het invoerrecht op Duitse goederen. Ook het statistiekrecht maakt een slecht figuur. Hier bedraagt de ontvangst f 108.000 tegen f 190.100 in Januari 1940. Intusschen is bij dit middel de daling reeds in December jl. begonnen. Zoolang onze overzeesche handel nagenoeg geheel stil ligt, valt bij deze middelengroep zeer weinig verbetering te verwachten.

Accijnzen.

Op den gunstigen loop der accijnzen werd reeds hierboven gewezen. Niet alleen werden de opbrengstcijfers van Januari 1940 over de geheele linie, bij sommige heffingen zelfs sterk overtroffen, doch er kwam ook over het algemeen veel meer binnen dan de voor 1940 geldende maandraming. Het zout gaf een uitzonderlijk hoog bate, nl. f 482.700 tegen f 205.200 in Januari 1940. Het gelt hier een wisselvallig middel; in hoofdzaak staan de ruime baten in verband met de belemmering van den uitvoer en de daardoor vereischte aanzuivering van crediettermijnen in contanten. De geslachtaccijnzen gaf f 313.900 méér door de hoge veeprijzen en was ook hooger dan in de beide voorafgaande maanden. Bij den wijnaccijnzen bedraagt de stijging f 27.500, doch de eerste maand van het kwartaal is bij deze heffing niet van veel beteekenis. De gedistilleerdaccijnzen was weer bijzonder hoog; weliswaar werd het abnormale peil van de voorafgaande maanden niet bereikt, doch een ontvangst van f 1.418.950 (f 1.711.800 meer dan in Januari 1940) is toch nog ver boven het middelmatige. Het bier verschafte f 1.333.700 (toeneming f 628.200), dank zij het toegenomen verbruik en meer nog de aanvulling van voorraden met het oog op de vermindering der gerstvoorraden. De suikeraccijnzen vertoonden een onbeteekenenden vooruitgang (van f 20.800); eitelijk zijn de ontvangsten echter gedaald, omdat de 10 procenten, die tot dusver aan het Leeningfonds ten goede kwamen, thans onder de gewone middelen worden geboekt. Daarentegen was de tabakaccijnzen weer uitermate hoog. De ontvangst bedroeg f 6.685.200 (in dezelfde maand van het vorige jaar f 3.626.100). De meermalen opgesomde oorzaken voor deze stijging zijn nog niet uitgewerkt.

Andere indirecte heffingen.

De omzetbelasting bracht f 16.855.600 op, tegen f 12.698.500 in Januari 1940. Toch werd de ontvangst van de eerste maand van het laatste kwartaal van 1940 niet gehaald. Met stelligheid mag echter worden verwacht, dat de nieuwe wijze van heffing en de verhooging van het tarief den loop van dit middel nog meer zullen stimuleeren. De couponbelasting gaf f 219.400 minder. Daarentegen steeg de opbrengst der zegelrechten van f 1.007.600 tot f 1.161.800, welke vermeerdering vrijwel uitsluitend is te danken aan de beursbelasting. Minder gunstig staat het met de registratierechten. Weliswaar werd de ont-

vangst van Januari 1940 met f 283.000 overschreden, doch in vergelijking tot de laatste vier maanden van het vorige jaar is weer een belangrijke teruggang te constateeren. Blijkbaar is de neiging van sommige beleggers, om in vaste goederen te „vluchten” weer aanmerkelijk geluwd. Ook zal het besluit betreffende het vervreemden van landbouwgronden wel remmend werken. De successierechten waren iets minder goed, doch de ontvangsten van Januari 1940 waren aan den hoogen kant. Op zichzelf beschouwd, is een maandopbrengst van f 3.756.300 niet onbevredigend.

Tenslotte moge worden opgemerkt, dat de belasting op gouden en zilveren werken bijna tweemaal zooveel opbracht als in Januari 1940 (ontvangst f 107.600), dank zij de vraag naar edelmetaalvoorwerpen.

Directe belastingen.

Over de directe belastingen valt nog niet veel te zeggen. Van de grondbelasting, waarbij zoowel op de hoofdsom voor gebouwde als op die voor ongebouwde eigendommen 100 nieuwe opcenten zijn gelegd, is nog slechts een bagatel (f 29.300) op kohier gebracht, waaruit blijkt, dat de aanslagregeling vertraging heeft onderhouden. De inkomstenbelasting staat voor f 31.582.300 te boek, hetgeen een teruggang beteekent van f 588.400 bij den stand van het overeenkomstige dienstjaar op ultimo Januari 1940. Bij de vermogensbelasting en de verdedigingsbelasting zijn nadeelige verschillen van resp. f 300.400 en f 445.000 op te merken. Het totale kohierbedrag der opcenten op de Gemeentefondsbelasting belooft f 10.555.900 en dat van de winstbelasting f 5.087.900. Laatstgenoemde heffing paraisseert nog slechts sinds enkele maanden op den staat; eerstgenoemde was in Januari van het vorige jaar evenmin reeds op gang. Hoe het verder met de winstbelasting zal loopen, dient te worden afgewacht.

Uit overzicht II, dat den verderen loop van het dienstjaar 1940 aangeeft, blijkt, dat in de zuivere opbrengst der directe belastingen nog enkele wijzigingen zijn gekomen, tengevolge waarvan thans bij alle heffingen, op de vermogensbelasting na, de raming-1940 is overschreden. Voorts valt het op, dat als totale ontvangst van den suikeraccijns thans f 62.082.800 wordt vermeld, terwijl in het overzicht over December jl. nog een opbrengst van f 59.304.400 over de 12 maanden werd opgegeven. Het verschil wordt hierdoor verklaard, dat de 10 opcenten op den suikeraccijns, welke van Mei 1940 af ten bate van het Leeningfonds 1940 werden geboekt, thans onder de Algemeene Rijksmiddelen worden verantwoord, en wel met terugwerkende kracht. Een overzicht van de inkomsten voor dit fonds komt in het Middelenoverzicht dan ook niet meer voor.

INGEZONDEN STUKKEN.

HET BESLUIT OP DE MATERIEELE OORLOGSCHADEN.

De heer Dr. Ir. H. G. van Beusekom schrijft ons:

Aan het slot van het artikel onder bovenstaanden titel van L. A. H. Enthoven in E.-S.B. van 29 Januari 1941, wordt even herinnerd aan de Deutsche „Kriegssachschädenverordnung”, welke ongeveer gelijktijdig met de Nederlandsche regeling is verschenen.

De geachte schrijver wijst op de groote overeenkomst tusschen beide regelingen, o.m. ten aanzien hiervan, dat beide uitgaan van de gedachte, dat slechts wordt vergoed de schade, waarvan het herstel economisch gerechtvaardigd is. Het verschil openbaart zich in de eerste plaats bij de waardeering van de schade. In ons land wordt de schade gebaseerd op de prijzen van 9 Mei 1940. In Duitschland gaat men uit van de werkelijke kosten van herstel, tenzij de waarde, die het goed voor den getroffene heeft gehad, aanmerkelijk geringer was, in welk geval een lager bedrag wordt vergoed.

Wij zouden geen aanleiding hebben om op deze zaak

terug te komen, indien zich hier niet bij het vergoeden van schade voor verwoeste woningen en in het algemeen voor gebouwen een bijzondere moeilijkheid voordeed.

Deze moeilijkheid houdt eensdeels verband met de kosten van herbouw, anderdeels met het feit, dat herbouw van een gebouw op dezelfde plaats en in denzelfden vorm ingevolge door de overheid vastgestelde voorschriften niet steeds mogelijk is.

Blijkens door den heer Enthoven gegeven indexcijfers voor de groothandelsprijzen is het kostenpeil in Duitschland sedert Augustus 1939 practisch gelijk gebleven. Het maakt dus voor de betrokkenen geen verschil, welk prijzenpeil voor de vergoeding der schade wordt aangehouden.

In ons land is sedert Mei 1940 het bouwen aanmerkelijk moeilijker geworden. Sommige bouwmaterialen zijn schaarsch geworden, andere zijn in het geheel niet meer te krijgen. Dientengevolge moet naar kostbare vervangingsmaterialen en -constructies worden gezocht. Genoemd worde slechts het vervangen van de gebruikelijke houten vloeren en balklagen door vloeren van gewapend beton. De Algemeen Gemachtigde voor den Wederopbouw heeft het verbruik van hout beperkt tot 1 m³ per 100 m³ woninginhoud, terwijl onder normale omstandigheden zeker 3 m³ zou worden gebruikt.

Bovendien is er in de calculatie voor den aannemer een veel grootere mate van onzekerheid gekomen, waardoor hij een hooger risicopost in zijn begroting moet opnemen. Dit alles kan ten gevolge hebben, dat de eigenaar van een verwoeste woning, die daarvoor de waarde op 9 Mei 1940 vergoed krijgt, niet in staat is, voor het beschikbaar gestelde bedrag een ongeveer gelijkwaardige nieuwe woning te doen bouwen.

Het tweede punt betreft woningen, welke hetzij ten gevolge van een van kracht zijnd uitbreidingsplan of van bij een dergelijk plan behoorende bebouwingsvoorschriften hetzij tengevolge van de bepalingen der bouwverordening of van een voorgevelrooilijn, niet op dezelfde wijze kunnen worden herbouwd.

De gevallen laten zich denken, dat over een deel van het terrein, waarop het huis heeft gestaan, een straatomlegging is ontworpen. Er kan een rooilijn zijn getrokken, die door het huis loopt. Ook kan het voorkomen, dat het huis in zijn oorspronkelijken toestand niet voldeed aan de bepalingen van een later vastgestelde bouwverordening, b.v. ten aanzien van het minimum bebouwd oppervlak of de minimum onbebouwd te laten ruimte achter het gebouw.

Vooral bij op zichzelf staande verwoestingen zullen deze gevallen zich voordoen. Bij verwoestingen op grooter schaal zoals in Rotterdam en Middelburg, heeft men hiervan geen last, omdat daar groote oppervlakten worden ont-eigend en opnieuw verkaveld, zoodat aan iederen gegadigde een nieuw bouwterrein kan worden toegewezen. Maar daar, waar een enkel huis tusschen de andere is verwoest, kan het voorkomen, dat herbouw aan de hand van de wettelijke bepalingen eenvoudig niet mogelijk is.

Men kan dan twee wegen volgen. Men kan de wettelijke voorschriften soepel toepassen en vrijstelling verleenen van de voorschriften inzake woningoppervlak en open ruimte in een mate als voor normale gevallen niet gebruikelijk is; ook al laat de letter, en zeker de geest, der verordening een dergelijke toegevendheid niet toe. Men komt dan tot het standpunt, dat wij in een officieel stuk aantreffen, nl. dat „de tengevolge van den oorlog verwoeste panden, zoover als zulks maar eenigszins toelaatbaar kan worden geacht, op de bestaande fundeeringen zullen worden herbouwd.”

Wanneer een verwoest perceel door een rooilijn wordt getroffen, komt een dergelijk toefelrijk standpunt in strijd met een rechtstreeksche uitspraak van het hoogste gezag, nl. het besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken betreffende een besluit van den raad der gemeente Obbicht en Papenhoven, waarbij is uitgemaakt, dat niet van vernieuwing van een gebouw kan worden gesproken en dus bepaalde vrijstellin-

gen niet mogen worden verleend, wanneer naar omvang, indeeling en uiterlijk, met gebruikmaking van oude bestanddeelen (nl. de fundeeringen), feitelijk nieuwe huizen worden gebouwd.

Indien tengevolge van voorschriften als hier bedoeld herbouw op dezelfde plaats niet mogelijk blijkt, zou de eenige oplossing zijn, dat aan den belanghebbende elders een nieuw bouwterrein wordt verstrekt. In den regel wordt de oude bouwplaats dan practisch waardeloos. Aangezien de betrokkenen dit verlies wel niet zullen kunnen dragen, komt men er dan toe, dat een noodoplossing gezocht wordt als waarop hiervoren werd gedoeld.

In Duitschland heeft men hiervoor een geheel andere regeling.

De Kriegssachschädenverordnung van 30 November 1940 voorziet zoowel in het geval, dat de kosten van herbouw hooger zijn dan op het oogenblik van verwoesting, als in het geval, dat tengevolge van wettelijke voorschriften en zelfs van verschillende andere omstandigheden herbouw op de oude plaats niet mogelijk is.

De tweede alinea van § 4 bepaalt hieromtrent het volgende:

„Wiederherstellungskosten im Falle der Zerstörung von Gebäuden sind die Kosten des Wiederaufbaus, das sind diejenigen Kosten, die zur Errichtung eines für den Geschädigten gleichwertigen Neubaus an der Stelle des zerstörten Gebäudes aufgewendet sind oder im Zeitpunkt der Entscheidung aufzuwenden wären. Als Wiederaufbaukosten gelten auch die Mehrkosten für die Ausführung eines Neubaus an anderer Stelle sowie für Verbesserungen und sonstige Änderungen, soweit baupolizeiliche, feuerpolizeiliche, wohnungshygienische, städtebauliche, ernährungswirtschaftliche oder allgemein wirtschaftliche Gründe, Belange des Denkmalschutzes oder andere Anforderungen im öffentlichen Interesse zu diesen Mehrkosten Anlass gegeben haben und der Wert des Gebäudes sich hierdurch für den Geschädigten nicht wesentlich erhöht.“

Dit is de kern van de Deutsche schadevergoedingsregeling voor verwoeste gebouwen, welke het mogelijk maakt om door een betrekkelijk geringe verhooging van de uit te keeren vergoedingen — met weinig geld kunnen hier groote verbeteringen worden verkregen — een toestand te scheppen, die voor de betrokkenen individueel niet gunstiger is, doch uit een oogpunt van algemeen belang verre de voorkeur verdient boven herbouw volgens den ouden toestand.

Op deze mogelijkheid moge hier even de aandacht worden gevestigd.

Naschrift.

Indien het mogelijk zou zijn, door een betrekkelijk geringe verhooging van de uit te keeren vergoedingen de door inzonderheid aangeduide moeilijkheden op te lossen, zou ongetwijfeld hiertoe reeds zijn overgegaan. Maar zoo eenvoudig staan de zaken niet. Door een aantal factoren (o.a. door schaarschte, gebruik van vervangingsmiddelen, nieuwe bouwvoorschriften, transportmoeilijkheden; enz.) zijn de bouwkosten aanmerkelijk gestegen. Deze stijging is plaatselijk zeer verschillend en daarom moeilijk in een algemeen cijfer uit te drukken. Zij bedraagt echter in tal van plaatsen belangrijk meer dan 10 pCt. Het is dan ook noodig gebleken ingrijpende maatregelen te nemen om het verschil tusschen de bijdragen volgens het Besluit en de kosten van den wederopbouw te overbruggen. Als voorbeeld hiervan moge genoemd worden de door den Algemeen Gemachtigde voor den wederopbouw en voor de Bouwnijverheid in het vooruitzicht gestelde premie van 10 pCt. van het schadebedrag voor geheel vernielde of vrijwel geheel vernielde panden, waaraan minder dan f 15.000 schade is toegebracht en die vóór 1 Januari 1942 zijn herbouwd. Dat hiermede slechts een deel der moeilijkheden wordt opgelost, is duidelijk. Het is dan ook te hopen, dat aanvullende voorzieningen zullen worden getroffen,

voorzoover deze voor een rationeelen wederopbouw zullen blijken noodig te zijn.

De geachte inzender wijst er terecht op, dat in de Duitse verordening rekening wordt gehouden met de extra-kosten, die de naleving der wettelijke voorschriften met zich brengt. In het systeem van de Nederlandsche regeling is dit slechts mogelijk ten aanzien van de voorschriften, die op 9 Mei 1940 van kracht waren. Het zou echter verkeerd zijn den indruk te wekken, alsof in de Duitse verordening de door inzender genoemde moeilijkheden worden opgelost. Wie dit meent, verliest uit het oog, dat in de Duitse regeling de extra-kosten, die samenhangen met de bouwvoorschriften, slechts voor vergoeding in aanmerking komen, voorzoover de hoogte van de uitkeering door de herbouwkosten wordt bepaald, en dan nog slechts indien door de aanwending dier extra-kosten het gebouw voor den getroffenene geen wezenlijk hogere waarde krijgt. Zooals de inzender zelf opmerkt, komen de herbouwkosten alleen in aanmerking in gevallen, waarin de waarde, die het gebouw voor den getroffenene heeft gehad, niet aanmerkelijk lager was. De moeilijkheden doen zich echter juist voor, wanneer het verwoeste gebouw wel belangrijk minder waard was dan de herbouw zou kosten. In deze gevallen zouden de getroffenenen in Nederland — gesteld eens, dat hier de Duitse regeling werd toegepast — weinig beter uit zijn dan thans.

L. A. H. ENTHOVEN.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND VAN DE RIJKSMIDDELEN.
Ult. Jan. 1941 (in Guldens).

AFDEELING Ia Dir. belastingen	Kohieren voor den dienst 1941 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorige dienst t/m dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Benaming der middelen	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn terugge- geven of anders dan wegens betaling op de 'koh. afgeschr.	
Grondbelast. a)	29.305	—	29.305	272.777
Inkomst.bel. b)	31.879.241	296.923	31.582.318	32.170.749
Vermogensbel. c)	6.146.776	19.254	6.127.522	6.427.892
Verdedig.bel. I	2.994.192	11.077	2.983.115	3.428.149
Opc. v. d. Gem. fondsbelasting	10.611.340	55.396	10.555.944	5.618.897
Winstbelasting	5.087.926	—	5.087.926	—
Totaal	56.748.780	382.650	56.366.130	47.918.464

a) $\frac{1}{4}$ hoofdsom + 120 oepcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen en 100 oepcenten op de hoofdsom der ongebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 70—88 oepcenten. c) Hoofdsom + 75 oepcenten.

¹⁾ Voor de belastingen, waarvan het belastingjaar op 1 Mei aanvangt, bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{1}{4}$ gedeelte van het belastingjaar 1941/42 en $\frac{3}{4}$ gedeelte van het belastingjaar 1940/41.

²⁾ Voor de belastingen, waarvan het belastingjaar op 1 Mei aanvangt, bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{1}{4}$ gedeelte van het belastingjaar 1940/41 en $\frac{3}{4}$ gedeelte van het belastingjaar 1939/1940.

AFDEELING Ib Overige middelen	Jan. 1941	Sedert 1 Jan. 1941	Overeen- komstige periode 1940
Benaming der middelen:			
Loonbelasting	46.750	46.750	—
Rechten op den invoer	2.251.420	2.251.420	9.184.406
Statistiekrecht	107.989	107.989	190.148
Accijns op zout	482.697	482.697	205.207
Accijns op geslacht	1.141.520	1.141.520	587.658
Accijns op wijn	61.812	61.812	34.354
Accijns op gedistill.	4.189.546	4.189.546	2.477.720
Accijns op bier	1.333.686	1.333.686	705.515
Accijns op suiker	5.073.018	5.073.018	5.052.209
Accijns op tabak	6.685.187	6.685.187	3.626.108
Omzetbelasting	16.855.578	16.855.578	12.698.497
Couponbelasting	312.540	312.540	531.919
Rechten van zegel	1.161.335	1.161.335	1.007.566
Rechten van registratie	1.021.104	1.021.104	738.121
Rechten van successie v. overgang bij overlijden en v. schenking	3.756.311	3.756.311	4.522.080
Waardevermeerderingsbe- lasting	—	—	—
Belasting op gouden en zilveren werken	107.573	107.573	54.662
Totalen	44.588.066	44.588.066	41.856.170

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegel, recht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten enz. f 289.878 (Beursbel.).

²⁾ Idem f 289.878.

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1940.

Benaming der middelen	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1940 tot en met de maand Jan. 1941
Grondbelasting. (+ hoofdsom + 20 opcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen)	10.835.329
Inkomstenbelasting	94.825.730
Vermogensbelasting	19.351.373
Verdedigingsbelasting I.	9.531.953
Opcenten op de Gemeentefondsbelasting	29.669.657
Winstbelasting	22.807.490
Dividend- en tantiëmebelasting	11.095.483
Rechten op den invoer	80.071.711
Statistiekrecht	1.650.817
Accijns op zout	2.481.597
Accijns op geslacht	10.987.605
Accijns op wijn	2.234.113
Accijns op gedistilleerd	41.527.666
Accijns op bier	10.282.669
Accijns op suiker	62.082.789
Accijns op tabak	55.954.251
Belasting op gouden en zilverwerken	830.727
Omzetbelasting	108.945.014
Couponbelasting	3.960.070
Rechten en boeten v. zegel	12.647.630
Rechten en boeten v. registratie	18.422.697
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	41.753.861
Totalen	651.950.232

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Benaming der middelen.	Dienst 1940 Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Jan. 1941	Dienst 1941 Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Jan. 1941
Grondbelasting (veertig tot honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig tot honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.795.165	7.037
Personele belasting (tachtig tot honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	19.391.621	2.101
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opcenten op de hoofdsom)	17.278.194	—
Vermogensbelasting (twee en twintig opcenten op de hoofdsom)	2.278.084	—
Inkomstenbelasting (tien opcenten op de hoofdsom)	5.468.935	—
Totalen	54.211.999	9.138

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Jan 1941	1941	1940
Motorrijtuigenbelasting	712.697	712.697	1.555.213
Rijwielbelasting	10.880	10.880	5.045
Totalen	723.577	723.577	1.560.258

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1940/1941 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Jan. 1941	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1939/'40 tot en m. de zelfde maand v. 1940
Gemeente.f.belast. . .	69.599.345	67.515.412
Opc.verm. t. get. v.50	5.170.304	5.413.139

STATISTIEKEN.

ZILVERPRIJS		GOUDPRIJS	
Londen ¹⁾	N. York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
18 Febr. 1941.. 23 ³ / ₁₆	34 ³ / ₁₆ 18	Febr. 1941.. 2125	168/—
19 " 1941.. 23 ³ / ₁₆	34 ³ / ₁₆ 19	" 1941.. 2125	168/—
20 " 1941.. 23 ³ / ₁₆	34 ³ / ₁₆ 20	" 1941.. 2125	168/—
21 " 1941.. 23 ³ / ₁₆	34 ³ / ₁₆ 21	" 1941.. 2125	168/—
22 " 1941.. 23 ³ / ₁₆	34 ³ / ₁₆ 22	" 1941.. 2125	168/—
24 " 1941.. 23 ³ / ₁₆	34 ³ / ₁₆ 24	" 1941.. 2125	168/—
26 " 1940.. 20 ³ / ₁₆	34 ³ / ₁₆ 26	" 1940.. 2090	168/—
23 Aug. 1939.. 18 ¹ / ₁₆	37 ¹ / ₁₆ 23	Aug. 1939.. 2110	148/6 ¹ / ₂

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in \$. p. oz. fine. ³⁾ In guildens per kg 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCHE CLEARINGINSTITUUT.

(met data van vaststelling)

Rijksmarken	75.36	4 Aug. '40	Dinar	
Belga's	30.14	7 Aug. '40	(nwe. schuld)	4.23 16 Aug. '40
Zw. Francs	43.56	11 Oct. '40	Turksche	
Lires	9.87	3 Sept. '40	Pounda	1.451 29 Dec. '39
Deensche Kr.	36.40	22 April '40	Lewa (Bulgarije)	2.30 25 Nov. '40
Noorsche Kr.	42.82	21 Dec. '40	Pengoe (Hongarije)	
Zweedsche Kr.	44.85	13 Aug. '40	(oude schuld)	36.52 20 Dec. '40
Tsjech. Kr.			Pengoe	
(oude schuld)	6.42	16 Aug. '40	(nwe. schuld)	45.89 20 Dec. '40
Tsjech. Kr.			Zloty (Polen)	
(nwe. schuld)	7.24	16 Aug. '40	(oude schuld)	35.28 28 Jan. '41
Dinar (Joego-Slavië)			(nwe. schuld)	37.68 11 Febr. '41
(oude schuld)	3.43	16 Aug. '40		

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 24 Februari 1941.

Activa.			
Binnenl. Wissels.	{ Hfdbank. f	62.600.000	
Promessen, enz.	{ Bijbank. "	3.856.461	
	{ Agentsch. "	50.100	
		f	66.506.561
Papier op het Buitenland	f	22.907.385	
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgevoerd		—	
			22.907.385
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hfdbank. f	162.501.389 ¹⁾	
	{ Bijbank. "	10.218.299	
	{ Agentsch. "	61.353.658	
		f	234.073.346
Op Effecten enz.	f	233.517.981 ¹⁾	
Op Goederen en Ceelen	f	555.364	
			234.073.345 ¹⁾
Voorschotten aan het Rijk			15.000.000
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f	1.096.638.996	
Zilver munt, enz.		18.844.398	
			1.115.483.394
Belegging van kapitaal reserves en pensioenfonds			48.709.935
Gebouwen en meubelen der Bank			4.500.000
Diverse rekeningen			183.048.863
		f	1.690.229.283
Passiva.			
Kapitaal	f	20.000.000	
Reservefonds		4.454.251	
Bijzondere reserves		13.494.514	
Pensioenfonds		10.913.036	
Bankbiljetten in omloop		1.508.951.665	
Bankkassanotien in omloop		598.415	
Rek.-Courant Van het Rijk	f	—	
saldo's Van anderen		122.535.442	
			122.535.442
Diverse rekeningen			10.181.960
		f	1.690.229.283
Beschikbaar metaalsaldo	f	464.183.751	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is		1.160.459.430	
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht		36.000.000	
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f	57.977.150	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en ¹⁾ muntmater.	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaalsaldo	Dekingsperc.
24 Febr. '41	1.096.639	1.508.052	123.134	464.184	+ 69
17 " '41	1.096.636	1.503.083	151.522	427.774	+ 87
10 " '41	1.096.531	1.556.318	168.354	420.254	± 65
6 Mel '40	1.160.287	1.158.613	255.183	607.342	+ 83
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkistrechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
24 Febr. '41	66.507	36.000	234.073	22.907	183.049
17 " '40	63.991	35.000	282.215	15.372	182.618
10 " '41	214.550	208.000	192.966	15.372	175.757
6 Mel '40	9.853	—	217.756	7.500	20.648

¹⁾ Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Rentenbank-scheine	Andere wissels cheques en schatkistpapier	Beleeningen	
15 Febr. 1941	77,9	289,2	14.137,0	25,1	
7 " 1941	77,7	264,5	14.390,0	24,0	
31 Jan. 1941	77,5	245,0	14.503,3	28,4	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	32,2	
Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
15 Febr. '41	24,6	1.381,9	13.275,0	1.891,8	487,7
7 " '41	24,8	1.250,1	13.490,7	1.818,1	427,6
31 Jan. '41	27,5	1.447,4	13.693,7	1.725,8	604,0
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8